

14.4.2021

MML 18506/00 08/2021

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijapyyntö 7.4.2021, HE 30/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

MAANMITTAUSLAITOKSEN LAUSUNTO LAKIESITYKSESTÄ HE 30/2021 VP.

Maanmittauslaitos (MML) kiittää varatusta tilaisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä HE 30/2021 vp. laiksi kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.

Maanmittauslaitos uudistaa valiokunnalle asiassa aikaisemmin 18.3.2021 esittämänsä. Maanmittauslaitos kannattaa tehtyä lakiesitystä.

Maanmittauslaitos ei ota enempää kantaa eräisiin perusoikeuskysymyksiin, jotka liittyvät nyt kysymyksessä olevaa hallituksen esitystä laajempiin kysymyksiin Tenon kalastuksen järjestämisestä ja menetysten korvaamisesta. Maanmittauslaitoksen vireillä olevat kiinteistön määritys- ja lunastustoimitukset koskevat sekä kiinteistökohtaisia kalastusoikeuksia että kalastusrajoituksista aiheutuneita kalastustulojen menetyksiä Tenon vesistössä. Näihin kysymyksiin, kuten nyt kysymyksessä olevaan lakiesitykseen HE 30/2021 vp., liittyvät perusoikeuksista etenkin vastuu ympäristöstä, perustuslain (PL) 21 §:ssä tarkoitettu oikeusturva, elinkeinonvapaus, omaisuuden suoja, oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin (PL 17 §) ja PL 6 §:ssä säännelty yhdenvertaisuus. Näiden punninnalla on suuri merkitys esimerkiksi, kun MML:n suoritettavana olevissa lunastustoimituksissa määrätään korvauksia ns. Tenon kalakorvauslain (501/1991) sääntelyn nojalla vastaisuudessa.

Asiassa on keskeistä, niin HE 30/2021 vp. kysymyksessä ollessa, kuin myös yleisemmin tarkasteltaessa kalastuksen järjestämistä ja kalastuslupien priorisointia Tenojokilaaksossa, kuinka saadaan oikeudenmukaisesti järjestettyä saamelaiskulttuuriin liittyvän *perinteisen kalastuselinkeino*n harjoittamisen intressit, kalastuslupiin perustuva *turistikalastus*, kolmen pohjoisen kunnan, Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntalaisten lakiin perustuva kalastusoikeus ja *kiinteistön omistukseen perustuva* kalastusoikeus. Koska eri intressiryhmien oikeutta kalastaa ei voida täysimääräisesti toteuttaa, on tärkeää, että lainsäädännöllä priorisoidaan eri käyttäjäryhmien oikeudet.

14.4.2021

MML 18506/00 08/2021

Se, että Pohjois-Atlantilta tulevan vaelluskalan määrä Tenolla on dramaattisesti vähentynyt, on eri perusoikeuksien punnintaa ja eri kalastajatahojen oikeuksien priorisointia vaikeuttava tekijä, sikäli kuin ylipäänsä lohenkalastus Tenolla vastaisuudessa jatkuvasti sallitaan.

Kiinteistöjä omistavien ulkopaikkakuntalaisten kalastuslupakiintiön oikeudenmukainen jako Tenolla on seikka, jota ehdotetun uuden lain 12 § koskee. Asetustasolta ollaan nostamassa tältä osin asioita lakitasolle, mihin MML:lla ei ole huomautettavaa. Sanotun lainkohdan 4 momentti liittyy Maanmittauslaitoksen tehtäviin. Kiinteistöittaisen kalastuslupakiintiön jakaminen ulkopaikkakuntalaisten kesken on esitetty tapahtuvaksi 1800- ja 1900-luvun vaihteen jälkeen aloitettujen isojakojen talokohtaisten manttaalien eli verolukujen ollessa jakoperusteena. Talojen perustaminen Tenojoki-laaksoon kuvernöörin antamilla perustamiskirjoilla ajoittuu edellä todettuun ajankohtaan. Utsjoen talot ovat paljolti yhä saamelaisperäisten omistajien eli nk. tunturisaamelaisten hallussa. Isojaossa on lisäksi Tenoon rajoittuvaa erämaata jäänyt jakamatta taloille. Sittenkin tästä ns. valtion metsämaa - yksiköstä on erotettu erillislakiin perustuen 1900-luvun jälkipuoliskolla etenkin porotiloja, joilla on joissain tapauksissa Tenolla yksityisiä vesialueita. Manttaalit on määrätty isojaossa olleille Utsjoen taloille yhtenäisellä arviointiperusteella, minkä jälkeen manttaalit on vahvistanut hallintopäätöksellä maaherra tai kuvernööri. Tällöin keskimäärin 100 hehtaaria metsää on vastannut 0,031 manttaalia. Isojako Utsjoella on saatu lainvoimaiseksi noin vuoteen 1960 mennessä neljässä lohkokunnassa, Nuorgamissa, Vetsikossa, Kirkonkylässä ja Outakoskella, joiden lohkokuntien maiden kohdalla olevat vedet ovat kunkin lohkokunnan kiinteistöjen yhteisiä vesialueita. Näistä on tiukasti pidettävä erillään talojen tai porotilojen yksityiset vesialueet.

Isojaossa jakamattomasta maasta on isojakojen jälkeen erotettu lakiin perustuen porotiloja, joilla saattaa olla yksityisiä vesialueita mm. Tenossa. Porotiloille isojakon aikaan määrättyjä manttaaleja on jouduttu korjaamaan laskennallisesti vastaamaan aikaisempien isojakojen talokohtaisia manttaaleja. Tällöin laskelmien lähtökohtana on em. 100 metsähehtaarin vastaaminen 0,031 manttaalia. Yksittäisen porotilan yksityinen vesialue on sittenkin saattanut muuttua perinnönjakojen, lohkomisten tai halkomisten kautta yhteiseksi vesialueeksi. Tämä tosiseikka on otettava erikseen huomioon uusien kiinteistöjen verolukuja laskennallisesti MML:ssa suhteutettaessa isojakoa edeltäneen verollepanon vero- eli manttaalilukuihin.

Maanmittausneuvos

Allekirjoitettu sähköisesti
Markku Markkula**Tiedoksi**

Maa- ja metsätalousministeriö